

**POÓR IMRE:
SAUER IGNÁC¹**

**Digitalizálták a Magyar Tudománytörténeti Intézet és a Semmelweis Orvostörténeti
Múzeum, Könyvtár és Levéltár munkatársai, Gazda István vezetésével
Közreműködött: Kapronczay Károly és Szállási Árpád**

Az első magyar minisztérium számára 1848-ban tervet dolgozott ki „magyar orvosi Akademia” felállítása iránt, melynek feladata volna:

„...az orvosi tudományt ápolni, kifejteni és közjává tenni; a kormány működését tudományos téren elősegíteni. Ennélfogva ezen testület a kormány ótalma alá rendeltetik, és működéseiről s költségeiről a főkormányshoz egészségügyi osztályának számol. Az orvosi Akademia öt osztályból álland: I. a természet- és élettani, II. a vegytani és gyógyszerész, III. az orvosi, IV. a sebész és V. a rendőrségi és állattani. – Minden tudor, sebész-mester és gyógyszerész műveltsége szerint magát egyik osztályba besoroztatja. Az Akadémiának lesz elnöke, titkára, husz díjas és tiz dijnélküli választmányi tagja. Az elnököt, tiz díjas és tiz dijnélküli tagokat három évre az akadémiai összes tagok választják; minden orvost., sebész-mester és gyógyszerész-mester választó és hivatalokra választható; – a titkár és tiz díjas tagok állandóak. A választmány orvos-természettudományi működésein kívül tetteleg részt vesz a) az orvos-sebész szigorlatokban, melyekben egy szakértő akadémiai tag mint vizsgáló jelen van; b) a tanszékek betöltése alkalmával tartandó pályázatnál mint bíráló és véleményező működik; c) a kormány által rábizott tudományos tárgyakban véleményez; d) a pályamunkák bírálatát kezeli. – Költségvetésében az évi járandóság 18800 pfiban van tervezve, melyből az elnök ezer – a titkár 800, – a husz választmányi tag egyenkint 500 – pfot kapna, a többi összeg természettani és vegytani kísérletekre, könyvtárra, pályamunkák díjazására stb. van számítva.”

Sauer az 1848 előtti években mint a pesti egyetemi orvosi kar tagja pártolta azon szabadelvűbb nézetet, miszerint a tudományegyetemnek nemcsak a tanárok – hanem a tudorok is tagjai; de mivel teljes egyetértést közöttük létrehozhatni nem remélt: a tanároknak a tudoroktól való elkülönítésére gondolt, midőn „a m. orvosi Akadémia” tervét készítette. Mint az első magyar minisztérium egészségügyi osztálytanácsosa e tervével a pesti egyetemi orvosi kart óhajtottá részint a parlamentáris magyar főkormányshoz összeegyeztetni, részint az orvostudorok testületét akarta az orvostanári testülettől annyiban elkülöníteni, hogy különváló működéseikben egymást csak ellenőrizhessék, de ne béníthassák. Azért helyesen kívánta Sauer, hogy szigorlatoknál, hol a szigorlót tanárai vizsgálják, egy szakértő akadémikus tag, mint vizsgáló jelen legyen. – A tanszékek betöltésénél is célszerűbb Sauer javaslata a mostani szokásnál, hogy t. i. ne az egyetemi tanárok – hanem az orvosi akadémia választmánya (melynek tanárok is tagjai) tegyenek javaslatot az egyetemi tanszékek betöltésénél, mert a tanárok saját testületükbe a dolog természete szerint csak „hasonnézetű” – elvű – irányú – és érdekű társakat ajánlanak néha a szakértelmiség rovására. A szűkkeblűség ilyenét gyakorlásának akarta Sauer elejét venni. Kár,

---

¹ Forrás: Poór Imre: Sauer Ignác emléke. Pest, 1872. pp. 25–26., 29–30. (Értekezések a természettudományok köréből. II. köt. 14. sz.)

hogy a bekövetkeztetett politikai és honvédelmi küzdelmek vihara e tervet az orvostudori karral együtt elsodorta. (...)

Sauer buzgó törekvése kizárólag a hazai közegészség rendezésére volt irányozva, ezen eszmének élt ő mint kétszer országorvos s mint gyakorló orvostanár, kinek legtöbb alkalma volt meggyőződnie közegészségügyünk semmisége felől. – Tanítása közben gyakran panaszkodott Sauer az állam s egyesek tétlensége felől az ép élet és közegészség tárgyában. (...) Azért midőn Sauer 1848-ban az első kir. m. minisztériumban, mint Klauzál Gábor földművelési ipar- és kereskedési miniszternek osztálytanácsosa működött, a főkormányshéki egészségügyi osztályt akként kezdte szervezni, hogy azzal az összes magyarhaza népeinek fizikai jólléte idővel biztosíttassék; e célra az évi költségvetésbe 128,050 pftot vettetett föl, nevezetesen az országos kórház fölállítására 100 ezer frtot, orvosi kar elrendezésére és orvosi pályakérdések jutalmazására 10 ezer frtot, a többit egyéb közegészségi (vesztetegintézetek, kolera, himlőoltás stb.) ügyek elintézésére tervezte. A közegészség rendezésének e nagyreményű kezdeményezését az idők vihara elsodorta.

*

'Az 1848–1849-es magyar minisztériumok'² című kötetben ezeket a lexikális adatokat közlik róla működése 48/49-es időszakáról:

1848. május 1-jén a nádor a Földművelés-, Ipar- és Kereskedelemügyi Minisztérium egészségügyi osztályán tanácsossá és országos főorvossá nevezte ki, évi 2500 ft fizetéssel. 1848. szeptember 20-án Batthyány Lajos az Országos Nemzetőrségi Haditanács igazgató főorvosává nevezte ki a honvédorvosok feletti felügyeleti jogkörrel. Alezredesi katonai rangfokozatot kapott. Minisztériumi tanácsosi és országos főorvosi tisztét megtartotta. 1848. november 8-tól – Stáhly Ignác helyett – ideiglenes jelleggel vezette a polgári egészségügyi osztályt. 1848. december 5-től végleges kinevezést kapott az egészségügy polgári ügyeinek vezetésére a Földművelés-, Ipar- és Kereskedelemügyi Minisztériumban. A nemzetőrségi katonáorvosok feletti felügyeleti joga is ekkor szűnt meg teljesen. 1849-ben Pesten maradt és dolgozott az ideiglenes polgári közigazgatás egészségügyi osztályában.

---

² F. Kiss Erzsébet: Az 1848–1849-es magyar minisztériumok. Bp., 1987. p. 590.